

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HELISOVÄNNEN

fås i Skandinavien på alla postkontor (utom Stockholms) och hos bokhandlare å 2: 50 kr. för helt, 1: 50 kr. för halft år. I Stockholm sker prenumeration, utom hos bokhandlare och å de större tidningskontoren, hos Redaktionen (Mästersamuelsg. 39). Till Amerika sändes tidskriften i korsband å 1 dollar för helt, 75 cents för halft år. — *Prenumerantsamlare* få härefter af innevarande årgång *hvar femte* exemplar gratis. — *Annonser* införas å 30 öre för finstilsrad eller 15 kr. för hel, 8 kr. för half sida; utländska med 33 $\frac{1}{3}$ procent's förhöjning. — Helsovänner utkommer den 1 och 16 i hvarje månad.

JORDEMODERN

månadsskrift för barnmorskor, kommer år 1888 att utgifvas af undertecknad *under medverkan af rikets barnmorskelärare*. *Prenumeration* sker i landsorten å närmaste postanstalt (icke i bokhandeln), i Stockholm hos undertecknad eller hos förestånderskorna bland barnmorskorna med 2 kr. 50 öre för helt, 1 kr. 50 öre för halft år. Utgifningsorten är Stockholm.

Med. dr. E. W. Wretling.

Till redaktionen insända böcker:

Religion, vetenskap, historia och reseliteratur. Ur vår tids forskning: Språkets makt öfver tanken af *E. Tegnér*. — Romas kristna katakomber af *J. Centervall*. — Några blad ur vår tids meteorologi af *H. Hildebrandson*. — Rygggradsdjurens geologiska utveckling och släktskapsförhållanden af *F. A. Smitt*. — Ryska rikets grundläggning genom skandinaverna af *V. Thomsen*. — Om Kelterna af *R. Wickberg*. — De lägre djurens sjäslif af *O. M. Reuter*. — Artvanor och instinkter. I. II. af *O. M. Reuter*. — Bibliotek för hälsovård: Om luften i våra bostäder af *E. Heyman*. — Om tänderna af *O. Utmgren*. — Sunda boningshus af *P. Henriques*. — Bakterierna som sjukdomsorsak af *C. Wallis*. — Om folksjukdomarnas uppkomst och utbredning af *Klas Linroth*. — Våra kläder af *Emil Nilsson*. — Bland menniskoötare af *Carl Lumholtz*.

Uppfostran och sociala ämnen. Lefnadsteckningar öfver utmärkta personligheter: Michelagnio af *L. Dietrichson*. — Georg Adlersparre af *O. Sjögren*. — William Harvey af *R. Tigerstedt*. — Cavour af *H. Wieselgren*. — Ur vår tids forskning: Om Latinherraväldet af *Adolf Hedin*. — Om slöjden af *O. Salomon*. — Brännande frågor: Sedligheten I. af *Tyr Westen*. — Svenska folkundervisningens utveckling från reformationen till 1842 af *Nils Torpson*. — Mannens äktenskapsålder af *Styrbjörn Starke*.

Skönliteratur. Kampen för lyckan af *A. Ch. Edgren-Leffler*. — Små skizzer af *Puck Munthe*.

Nyårsqväll.

Ljusens sken sig sprider
ut i vapenhuset.

Menigheten skrider
genom öppnad port,
under orgelbruset
ut på gråa hällen,
ut i nyårsqvällen,
mörknande alltfort.

Öfver snön derute
breda strimman faller.
Ljus och lif sig gjute
ned i nattens barm!
Genom fönstergaller
lätt ett nät af strålar
sig på drifvan målar,
att den lyser varm.

Ut i luften strömmar
klockeklangen klara.
Upp ur sina drömmar
gamle väktarn far.
År för år en skara
så förbi har dragit;
år för år har tagit
mer af hvad som var.

Med en suck han vänder
in i kyrkans gångar;
skall med vana händer
släcka ljusen ut.

Ett och ett han fångar;
 hur sig lågan sträcker
 högt mot hvalfvet räcker
 han den dock till slut.

Skälfvande som anden
 Inför dödens fråga
 fladdrar den vid randen,
 re'n till hälften skymd.
 Lilla klara låga,
 aldrig mer du brinner;
 flämtar, dör, försvinner
 ut i nattlig rymd.

Trängre blir och trängre
 än den ljusa ringen.
 Längre, längre, längre
 smyger skuggan fram;
 sträcker svarta vingen
 öfver nötta stenar,
 når till hvalfvets grenar
 längs med pelarstam.

Fladdrande i draget
 högst i gyllne krona,
 vikande för slaget
 sista lågan dör;
 medan långt förtona
 klockeklangens vågor
 som ett sorl af frågor,
 som en andekör.

Öfver snön derute
 sista strimman slocknar;
 nu kring allt sig gjute
 nattens frusna ro!
 Hvalfvens skymning tjocknar,
 nu är kyrkan öde.
 Hägne fred de döde,
 som derinne bo!

Bref från Fredrika Bremer *).

Årsta d. 14:de Dec. 1865.

Ja, vi ha haft en riktigt magnifik debatt och ett riktigt stort artadt dramatiskt uppträde på riddarhuset, som aldrig stått mer lysande än i den stund det tog afsked från den poetiska skådeplatsen. Det kan kallas att dö med äran. Men prest-ståndet! det stoppade sin ära på fickan och står nu der utan den — ett bedröfligt skådespel! — Manderström, Gripenstedt, Platen, alla dessa ministrar hafva talat bra och karakteristiskt, egendomligt och manligt, men i L. De Geers hållning och ord ligger något som för mig står öfver alla dessa, något moraliskt ädelt, rent, stilla och stort, som icke vill annat än *det rätta*. Han är för mig: *Excellensen!*

Aftonen då nyheten om utgången på riddarhuset med tidningarne kom hit, och dagarne derefter kände jag, för första gången efter min flyttning hit, liflig saknad af någon att meddela mig med, och var nästan gråtfärdig deröfver emellanåt. Dock gick det snart öfver sedan jag tog till pennan och skref ett och annat, som du framdeles torde — känna igen.

En varm tack till dig och E:s för skålen! Gud vare låf, *den* känner jag mig med godt samvete kunna taga emot. *Ja, jag har arbetat för dessa.* Men bättre, *jemnare* hade jag kunnat göra det. Men man lindar sig icke så lätt ur sekelsgamla lindor, som man se'n barndomen blifvit insnörd i, och — dessutom står den sanna och goda resignationen den falska bra nära! När jag slutligen i Hertha sönderslet djerft den sistas hämmande band, bortryckte dess slöja, äfventyrade jag, nej, *uppoffrade* min popularitet som förf. Att jag kände det och gjorde det ändå, har sedan glädit mig, och skall glädja mig i min dödsstund.

Qvinnan är, i det Kungl. representationsförslaget, *verkliga* och direkt medborgerligt berättigad, som *väljande* inom communen, ehuru man under diskussionen öfver förslaget

*) Dessa bref skrefvos kort före förf:s död, som inträffade den 1 januari 1866 och hafva sedan offentliggjorts. Efter nära ett fjerdedels sekels förlopp, torde de nu, särskildt för Dagnys läsare, vara af intresse.

sorgfälligt (och, som jag tror, för det bästa, i denna stund) undvikit att nämna henne. Men hon kommer allt fram i detta i sinom tid, och i hela den stora betydelse som *indirekt* förslaget ger henne, ehuru Hrr Statsmän, (af fruktan för krinoliner) icke låtsat derom, utan hållit henne gömd litet à la turkiska "såsom den onämnda", "den beslöjade". Det är blott den goda emancipationen som kan uttränga den dåliga eller dumma.

Fr. Bremer.

Årsta d. 22 Dec. 1865.

I denna tid af vårlif för vårt land, och mångahanda förslag för nya planteringar och framtidsanläggningar ha några frågor och funderingar i dessa dagar trängt sig på mig, som jag vill bedja dig meddela O. E. ty jag tror honom i detta kapitel sympathisera med mig, liksom mig med honom, och jag *vet* dig göra det med oss båda; och O. E. kan, om tanken (förslaget) anslår honom, verka till dess verkställande. Jag har äfven i dag till professor B. meddelat hvad som här, i min djupa enslighet, blifvit mig inlysende, och som jag i det hufvudsakliga här nedskrifver:

Stiftandet i Stockholm af en akademi eller högre bildningsanstalt, till ett lefvande minne af December-reformen 1865, motsvarar visserligen, så till vida den reformen, som anstalten blefve en af hvilken hela Sverige kunde få godt, genom dess ungdoms inhemtande af anstaltens lärdomsljus. Men något nytt *godt* i *väsentlig* mening synes mig icke kunna komma häraf — icke åtminstone motsvarande den nya reformens riktning — med mindre denna högre bildningsanstalt gör något *mera* och af egendomlig högre ("sui generi" är, som jag menar, det klassiska uttrycket härför) art än våra gamla lärosäten, och icke blott detsamma som dessa.

"Allt samma och samma vår lefnad gör sur

Omvexling förskönar vår hela natur! —"

Detta *nya* och egendomliga högre erbjuder sig nu sjelfmant, icke blott emedan det saknas vid våra nuvarande högre undervisningsverk, utan framför allt, emedan samtidens utveckling kräfver det, och vår blifvande nya representation likaså befallande fordrar det, i detsamma som den anvisar

dess art och riktning. Jag har alltifrån min ungdom utsägligt saknat skrifter, som gifva redande och ledande ljus öfver samhällsläran samt öfver sättet på hvilket de särskilda funktioner af hvilka samhället i vår tids statslif, består, böra gruppera sig och samverka, naturenligt, till åstadkommande af ett harmoniskt helt och godt. Agardhs "samhällets idealer" ha synt mig förkrympta idealer (liksom hans till blomman "förkrympta" blomblad (se hans Organographi!) *en bedräfligt* förkrympt åsigt af *blomman*) och Grubbes samhällslära ehuru af värde som hjälpreda är för mycket "på den ena sidan och på den andra sidan" för att angifva *vägen* till målet.

Dessa äro de enda ledsagare jag funnit på vårt språk. Men icke blott hos oss, äfven i andra länders läroanstalter har jag tyckt mig finna kunskapen om samhällsläran och det medborgerliga lifvet utan egentlig lärostol och lärare och kunskapen derom i hög grad vårdslösad. Och likväl, finnes väl någon af högre vigt, högre intresse, just för närvarande tid, och för den medborgerliga utvecklingen?!

Välän! Jag skulle föreställa mig att rätta sättet att värdigt fira en reform grundad på den medborgerliga principen vore att grunda en lärostol för *samhällslära och medborgerlig bildning*, såsom begynnelsen, grundstenen (den andliga) till Stockholms fria Akademi. Föreläsningar i dessa ämnen skulle årligen hållas i Stockholm, med fritt tillträde för herrar och fruntimmer, och dessa föreläsningar skulle taga sin begynnelsen redan nästkommande år. — — — — Detta, tycker jag, vore ett uppslag, motsvarande arten och vigten af den politiska reformen, och det förefaller mig, som om ett förslag härför skulle frappa alla dessa vänner, som det som i främsta rummet bör iverksättas. När nu sådan lärostol blifvit inrättad i Stockholm kan man tryggt lemna åt framtiden den nya bildningsanstaltens vidare utveckling genom de lärostolar, som komma att sluta sig till eller gruppera sig omkring denna första. Ty åt sådana medborgerligt bildande vetenskaper skulle Stockholms fria Akademi egnas, icke åt bröd- eller special-vetenskaper. Med glädje har jag, i dag, sett af tidningarne att Professor M. och Beredningsutskottet uttalat sig i riktningen af de fria Akademiska föredragen — en praktisk, folklig och lätt verkställbar method för den anstalt som åsyftas. Väl och viktigt vore dock att i *spetsen för dessa* föredrag sätta dem jag här nämnt och som skulle uppträda med

namn och anspråk af en sjelfständig vetenskap, icke såsom hittills undangömd i rättsläran, anonymt och liksom på snål-skjuts.

Ack, om jag fick upplefva en sådan bildningsanstalts begynnelse i Sverige med hvilken glädje skulle jag icke sätta mitt namn på subskriptionslistan härför!

Fr. Bremer.

Om äktenskapsåldern för qvinnan.

”På grund af red:s för Dagny önskan tillåter jag mig att här nedan i korthet uttala mina åsikter om den lämpliga åldern för qvinnans ingående af äktenskap, för att möjligen en annan gång få återkomma till det viktiga ämnet.” — —

Det monogamiska äktenskapet, frukten af så många generationers kulturarbete, har alla utsigter att trots spridda anfall bibehålla sin kraft och giltighet så länge människoslägtet finnes på jorden. Samma oföränderliga giltighet kan deremot ej tillerkännas alla s. k. äktenskapslagar, de må nu röra personliga eller egendomsförhållanden. Jag vill nu endast vidröra en enda af dessa specialfrågor, nämligen den om qvinnans ålder vid äktenskapets ingående, och får jag dervid anmärka att kulturens fortgång uti detta hänseende kräfver en bestämd reform. Våra äktenskapslagar, hvilka från och med det fyllda 15:de året tillåta flickan att med giftomans samtycke ingå äktenskap, härstamma från en annan tid än vår egen. Qvinnans uppfostran var då annorlunda; det husliga lifvets växlande göromål utgjorde hennes uppgift och hennes hufvudsakliga undervisningsämne. De utbildade hennes kropp, vida bättre än nutidens skolarbete, och hur stort deras omfång än var, kunde det inom den fridlysta barnåldern lättare inhemtas och beherskas än minimum af samtidens intellektuella kraf.

Den 15-åriga jungfrun var efter forntidens uppfattningsätt vida mer mogen för äktenskapet än hennes ättling i det nittonde seklet. Hushållet och barnkammaren voro hennes

verksamhetsfält; derutanför hade man på henne inga egentliga fordringar.

Så skred kulturen framåt, kunskapsämnena hopade sig, kvinnans delaktighet deri fordrades, hennes uppgifter inskränktes ej blott till familjelivets område, hennes deltagande, råd, hjälp och handling kräfdes nu i mångt och mycket. Deraf förändrades ock hennes uppfostringssätt. I stället för det rörliga lifvet i hushållsbestyren kom nu tvånget på skolbänken, och kvinnans kraftutveckling hämmades och uppsköts, om än de ansträngda och öfverretade nerverna framkallade tecken af brådmogenhet. Under allt detta tänkte man dock icke på att ändra bestående lagstiftning rörande kvinnans ålder vid äktenskaps ingående, och den allmänna meningen stod fortfarande på den gamla standpunkten. Jag får för min del och i öfverensstämmelse med framstående erfarna vetenskapsmäns åsigt förklara, att såväl de enskilda kontrahenternas, som de blifvande barnens och hela samhällets väl fordrar att kvinnan icke för tidigt åtager sig äktenskapets bördor och pligter. Om dessa rätt skola bäras, fordras det, att kvinnan dessförinnan erhållit en tillbörlig kroppslig och andlig utveckling, och den kan i regeln icke vinnas förrän inemot det 21:a lefnadsåret; ja! ofta icke ens förr än flera år derefter. Det vore särdeles lyckligt, om en sådan öfvertygelse vore lifligt känd och allmänt utbredd uti landets familjekretsar, och för vinnande af det goda ändamålet vore det af högsta vigt, om våra lagstiftare ansåge sig berättigade att medelst vederbörliga stadganden uppskjuta åldern för kvinnans äktenskap till hennes myndighetsår.

Lund d. 30 Nov. 1887.

Sveed Ribbing.

Interiörer från våra hem.

af

L. Eskilson.

I.

Det var støj och väsen inne i barnkammaren. Systrarna — ett par stora flickor om tolf till tretton år — ville taga ett bref från Edvard; Edvard, som var liten och klen, värjde sig med alla en retad tioårings krafter. De hade hållit på en god stund och stodo nu och betraktade hvarandra med hämdlystna blickar. Det var bara ett litet andrum — det syntes tydligt. Flickorna togo sig en hviskande öfverläggning borta i ett hörn, och Edvard lättade sitt hjärta genom utrop, sådana som "nedrigt, oförskämda flickor!" och mera i den stilen.

Så försvann en af flickorna och kom strax tillbaka med modern.

"Edvard, hvad är det för ett papper du har der? Gif mig det."

Hon var tydligen inne i saken.

Edvard teg, men slöt handen fastare om den ihopkrämde papperslappen.

"Gif mig det genast, säger jag. Det är en skam, att en sådan pojke som du skall ha hemligheter."

Han sköt trotsigt fram underläppen, men det ryckte häftigt i mungiporna.

"Hvarför skall jag visa mitt bref för dem?"

Han såg ej upp utan bara halfmumlade, der han stod och tittade ner på sin stöfvel.

"Seså Edvard, det duger inte att bråka längre — hit med brefvet!"

Modern gick ett par steg emot honom och grep efter hans hand. Innan hon nått den, hade han med en snabb rörelse fört den upp till munnen.

"Nej se, han stoppar brefvet i munnen", lät det från systrarna.

Han såg så hård och oböjlig ut, den lille pojken, der han stod framför modern och systrarna. Men en skarp iakttagare skulle ha sett, att det var den sorts hårdhet, som, lik

en tunn isskorpa öfver vårböljor, blott behöfver en glimt af solen för att smälta.

Modern grep honom hårdt i armen. Hon var ond; ögonen voro skarpa och kinderna röda.

"Jag skall hålla honom — tag du papperet, Gerda", sade hon, vänd till en af flickorna.

Hon tog tag, och systrarna gjorde sig i ordning att bryta upp munnen. Men innan de hunnit utföra sin afsigt, spottade Edvard ut papperet.

"Fy!" sade han i en ton af förakt.

Så vände han dem ryggen, stälde sig vid kakelugnen och började hvissla. Men det ville inte gå riktigt bra: det var så svårt att hålla munnen stilla, så att det gick att hvissla.

Borta vid lampan slätade systrarna ut brefvet och modern stod och såg på.

Hon var nog litet nyfiken.

"Göran, jasanya, från Göran!" skrek den ena system, som fått tag i slutordet.

"Ja, kunde jag inte tro det. Det är väl några dumheter igen — Edvard har så mycket ihop med den der Göran", sade modern.

Och fulla af ifrig nyfikenhet böjde de sig ner för att läsa brefvet.

"Käre Edvard!

Jag kan inte komma i dag, men möt mig i morgon i *Vestra promenaden* efter skolan och tag för all del ditt nya frimärksalbum med dig. Du skall få se några vådligt rara, som jag har fått.

Din vän och broder

Göran."

De sågo litet besvikna ut, både modern och systrarna; de vände och slätade på brefvet, men kunde ej få fram mer än de der fattiga raderna. Sedan breffläsningen nu var undanstökad, erinrade man sig brottslingen. Modern såg fortfarande ond ut, men det såg ut, som visste hon inte riktigt hvad hon skulle säga. Men det kom.

"Och var det något att ställa till allt det här för" — det låg något af missräkning i tonen — "kunde du inte ha visat oss det genast?"

Han teg.

"Hvarför skulle du låtsas att det var något så hemligt?" sade den ena systemen näbbigt.

"Det gjorde jag inte", svarade Edvard häftigt.

"Nej, det är klart — naturligtvis skall du undskylla dig. Gjorde du inte det, när du inte ville visa oss brevet — hva'?"

"Ja, nu grälar ni inte mer om det", sade modern. "Edvard, du går genast upp på vindskammaren och låter flickorna vara i fred, och så låter du bli att ställa till sådana der konstner en annan gång — hör du det."

Edvard gick och slog igen dörren — alldeles som han hört fadern göra, när han var ond.

Ute i förstugan låg Tom, hunden. Han reste sig upp då Edvard kom och strök sig vänligt emot honom.

"Tom, Tom!" — det lät så tjockt och underligt, och den lilla handen, som flyttades från ögat för att klappa hunden, var alldeles våt.

* * *

Inne i hvardagsrummet satt modern och beklagade sig för fadern öfver "pojken hård sinne". Fadern såg otålig ut och hade rynkor i pannan.

"Ja, ja, jag kan inte hjälpa det — jag har annat att tänka på. Gif honom stryk, kanske det hjälper."

Och så fördjupade han sig åter i sin tidning och läste sig till ett ännu retligare lynne genom en artikel om de dåliga tiderna. Och modern satt och förebrådde sig själf att hon talat om Edwards trilskhed just i dag. De skulle ha främmande i morgon, och därför var det bäst att försigtigt undvika allt, som kunde reta mannen. Det var då också förargligt, att hon ej tänkt på det! Hå — hå ja, hvad de barnen kunna ställa till. Den pojken! Efter "i morgon" skulle minn sann far få ta' i tu med honom. Men ingenting förrän efter i morgon, inte ett ord till dess — det lofvade hon sig själf.

Litet längre bort sutto systrarna och samtalande hviskande. Så snart deras samtal blef en liten smula högre, kom det ett vresigt *tyst* och en skarp blick från fadern derborta vid lampan och tidningen. Så sänkte de åter rösten, och snart behöfdes inga tystande ord eller blickar längre, ty de talade så lågt, så lågt, att hvarken far eller mor kunde uppfånga en enda stafvelse — och det var nog inte meningen

häller. Hviskningarna hade blifvit till långa historier om stilig skolpojkar och treffliga promenader.

Man kom så lätt in på det ämnet, då man skulle hviska så der tyst borta i en vrå. Och när man inte *fick* tala högt, så — — —

Den såg så fredlig ut, den lilla familjekretsen. Det varma, väl möblerade rummet, fadern vid sin tidning och modern med sitt arbete borta vid lampan, systrarna förtroligt småpratande i en vrå — det var en riktig idyll.

* * *

Uppe på vindskammaren var det mörkt och inte just så varmt håller. Borta i ena hörnet låg en stor hund och bredvid honom en liten gosse, talande afbrutet mellan korta, häftiga snyftningar. Till sist blef det bara "lille Tom, käre lille Tom", och så till allra sist gled barnhufvudet ner mot den varma lurfviga hunden och snyftningarna saktade af.

II.

Fru Hansson satt inne i sängkammaren och sydde linsöm. Man såg att hon var van vid detta slags arbete; det hvita tyget gled så snabbt mellan hennes fingrar, och hon granskade hvarje söm med en riktig förståsiggpåare-min.

Det var soligt och gladt inne i det lilla rummet och frun själf såg så innerligt glad och belåten ut. Hon bar prägel af en sådan der sinnets jämnhet som gör ögat på en gång klart och blidt.

Hon var ung ännu, litet öfver trettio år bara, och hade ett välbildadt ansigte med fasta linier. Då och då stannade hon symaskinen för att gå bort och jollra med en liten pojke som satt i en barnstol en bit ifrån henne, sysselsatt med att plocka sönder en gammal tygblomma bit för bit. För hvarje blad han lyckades slita ur den blekta rosen, sträckte han ut de små händerna, skrek af förtjusning och sprattlade med benen.

I soffan satt en fem års flicka med mörka allvarliga ögon och såg uppmärksamt i en bilderbok, medan hon halfhögt förklarade planscherna för sig själf.

Fru Hansson såg på klockan; den var half fem. Hon

reste sig upp, lade ordentligt tillhopa skjortan hon sytt på, satte lådan öfver symaskinen, plockade ihop alla lappar och trådar, som voro strödda omkring på golfvet och tog af sig sitt hvita, stora förkläde. Så drog hon ut en af sina byrå-lådor, tog upp ett vackert bomullsförkläde med bred bård, som hon satte för sig, och slätade sig smågnolande framför spegeln.

”Seså barn, nu kommer far snart hem. Låt nu mor se, om ni ä’ riktigt snygga och fina.”

Och så torkade hon barnen litet i ansigtet, strök håret tillrätta, kysste dem och gick ut i köket, men lät dörren stå halföppen, så att hon skulle kunna höra dem.

I den lilla våningen funnos förutom sängkammaren ytterligare två rum. Det ena var ett litet förmak med stoppade möbler och hemväfda mattor på golfvet, det andra var herr Hanssons rum. Öfver dem båda låg en landtlig, hemtreflig snygghetsprägel, som ej är vanlig i handtverkarefamiljer i städerna. Men fru Hansson var dotter till en hemmansegare, uppfödd på landet och van vid dess ordning.

Hon hade varit i staden för att lära sy lannesöm, då hon blifvit bekant med målar Hansson. Han var beskedlig och godmodig, en tafatt natur, ett stort barn, som hon kunde vårda och pyssla om, då det hos henne fans en starkt utpräglad moderlig instinkt och ett behof af att egna sig åt och hålla af någon. Och herr Hansson blef förtjust i den friska, hurtiga bondflickan med det vackra ansigtet och de snabba rörelserna. Hennes hurtiga och raska väsen, en fullkomlig motsats till hans eget, fängslade honom och drog honom till henne. Så blefvo de fästfolk och snart man och hustru.

Det var mycket smått till en början för herskapet Hansson, men frun sydde lannesöm och förtjenade tämligen bra derpå och äfven herrn arbetade strängt. Han gjorde verkligen allt hvad han kunde för att öka inkomsterna, men det var, som om förtjensten gled honom ur händerna. Han var slapp och godmodig och kunde aldrig säga nej; hans kamrater lagade alltid att de fingo det lättaste och bäst aflönade arbetet, då han, som egentligen var skickligare eller åtminstone mera omsorgsfull än någon af dem, fick göra en del groft arbete, som betalade sig illa. Han hade intet sätt med kunderna; de andra kunde prata och svänga sig, han stod der

alltid förlägen och tuggade om samma saker till dess ingen trodde, att han hade reda på något.

Men de voro nöjda, han och hans hustru, och då han kom hem om qvällarna kunde hon skämta och prata med honom, tills det klingade af muntra skratt i det lilla rummet. Ja, då hade de endast *ett*. Men när de varit gifta några år och Gerda och lille Nils kommit till verlden och det började se allt mer bekymmersamt ut — *då* var det den stora öfverraskningen kom.

Fru Hansson hade en bror, som egde en liten gård och skötte den förträffligt. Han var ogift, och fru Hansson hade som ung flicka vistats mycket i hans hus. Han brukade alltid säga: "ja, kunde jag få en sådan qvinna som du, Hanna, till hustru, så skulle jag nog gifta mig, men sådana är det inte godt om."

Han var lik Hanna, hurtig och rask, och de brukade alltid ha samma tycken; men då han inte kunde förstå henne, det var när hon gifte sig med Hansson.

"Ja, de bästa flickorna gå alltid och kasta bort sig på sådana der stackare", sade han förklarande, då det blef tal om Hannas giftermål.

Efter en liten tid dog brodern i smittkopporna, som gått i hans hemort, och lemnade efter sig en liten förmögenhet, som tillföll Hanna — "hon kan nog behöfva det till barnen och sig själf", hade han sagt.

Det var efter den tiden — nu något mera än ett år sedan — som herr och fru Hansson flyttat in i sin lilla vackra lägenhet på tre rum och kök med den skuggiga promenaden utanför, der barnen kunde få leka under sommarkdagarna. På samma gång hade fru Hansson upphört att sy åt främmande och i stället börjat öka sitt eget och familjens linneförråd.

* * *

Klockan var fem. Det lilla kaffebordet stod dukadt och fru Hansson satt i soffan och sydde på en hatt åt Gerda, som skulle vara nätt och fin på våren. Åh, när hon blef stor! Och pojken se'n. De skulle få gå i skolan, "få uppfostran"! Och med en tacksam suck tänkte hon på brodern, som möjliggjort alla dessa framtidsplaner.

Det ringde. Fru Hansson sprang upp och öppnade; bar-

nen började skrika: "far, far" och Gerda kom springande ut ur sängkammaren för att taga emot honom.

"Hvad du har dröjt i dag, käre Frans!" Frun tog af honom ytterrock och hatt och hängde upp dessa på en krok vid dörren.

"Åhnej, klockan är inte mer än lite öfver fem." Han såg bra ut, men fasligt bortkommen, nästan främmande i sitt eget hem.

"Seså, kom nu, skall du få riktigt varmt, godt kaffe."

Hon drog honom in och satte honom i soffan bredvid sin egen plats; Gerda fick sitta på en stol alldeles intill honom och Nils hämtades in och sattes i knä't. Han fick draga fadern i hår och skägg så mycket han ville utan annan tillrättavising än ett godmodigt "så, så, byting." Men till slut tog modern bort honom.

"Du är då rent för beskedlig, Frans; om du ensam skulle uppfostra barnen, undrar jag just, hur de skulle bli."

Då det blifvit qväll och barnen kommit i säng, sutto herr och fru Hansson länge och pratade.

"Tänk du, att Gerda nu snart skall få börja skolan och lära sig allt hvad de der fina flickorna kunna — tycker du inte det är besynnerligt? Mins du hur fattigt det var för oss, då hon kom till verlden? Och när jag nu sitter och syr på dina nya skjortor, tänker jag jämt 'det är inte åt främmande — Frans skall ha dem', och du kan inte tro så stor skilnad det är."

Så satt hon och talade, som om de först i går börjat detta sitt nya bekymmerfria lif. Ingen af dem var i själfva verket riktigt inne i det ännu — det var alltjämt nytt.

Han satt nästan tyst, passade bara då och då in ett: "ja, ja, det har du nog rätt i." Och så gjorde hon upp framtidsplaner och ordnade i tankarna allt för barnen. Tänk, när de skulle komma och hälsa på i det gamla hemmet! Och så roligt att ha det så, att man alltid kunde ge dem något! Hon satt redan och nästan gjorde upp hvad hon skulle kunna gifva barnen,

* * *

Det hade blifvit höst, en regnig, kall efterhöst. Planteringen utanför den lilla trerumslägenheten var dyster under höststormarna.

Ett och annat blad hängde ännu kvar på grenarna och skälfdde och darrade i blåsten. Marken var genomblöt och förvandlad till en tjock, gytjig smörja.

Uppe i lägenheten var allt huller om buller och fullt med folk, som smutsade ner med sina våta skor på de förut så rena och hvita golfven.

"Hur var det egentligen de råkade i olycka?" frågade en gammal qvinna, som gått och snokat i hvarje vrå af våningen. Den tillfrågade, en gumma, som såg ut att vara intresserad af sin nästa, svarade:

"Åh, han gick i borgen. Den der Göransson, byggmästaren, hade inbillat honom att det var alls ingen risk. Han var ju alltid godtrogen så han visste väl knapt hvad det var fråga om när han skref under."

"Men hans fru? Det var ju en dugtig människa?"

"Ja, hon hade inte reda på någonting förrän de allra sista dagarna. Ja, det blir väl hon som får försörja dem nu med sin llnnesöm, för han är så förbi, så han kan ingenting."

"Men hvad skall det bli af barnen? De hade ju två små?"

"Tre nu — hon fick ett litet för en vecka se'n."

"Stackars människa, det blir nog inte godt för henne."

Auktionen började och gummorna tystnade för att riktigt kunna följa med ropen.

Brev til Dagny fra Kristiania.

25/11 87.

Debatterne om sædeligheden har i den sidste tid optaget gemytterne; de dannede som en slags afslutning paa foredrag holdte af hr Geierstam her i byen og den første diskussion indlededes med at han gjentog sit foredrag om Bjørnsens forhold til sædelighedssagen. De to diskussionsmøder viste begge, forekommer det mig, at saadanne ting ikke egner sig til diskussion i offentlige forsamlinger, diskussionen synker enten ned til et saa lavt niveau, at de faar ret der spaar med Mefistofeles: Die bestialität wird sich gar herrlich offenbaren — dette var tilfældet i første møde hvor Dr Nissen forfærdede selv de mindst fintfølende — eller man vogter saa meget

paa sine udtalelser, at tilhørerne faar det indtryk at de som taler især vil skjule sine tanker — dette var tildels tilfældet i sidste møde. Naturligvis er der af saadanne møder altid noget udbytte, om ikke andet saa lærer man menneskene bedre at kjende — selv i det at de vil skjule sig — og der siges dog enkelte ting som har blivende værd og som kan vække til eftertanke og spore til arbejde for en bedre fremtid, som t. ex. hvad fru Vullum sagde (paa første møde) om "Bjørnsons absolute fordring paa sædelig ligestillelse mellem Mand og Kvinde" — "Alle ideer der har været stærke nok til at virke i verden har begyndt som absolute. Tag fordringen fra revolutionen paa den absolute ligestillelse og det fuldkomne broderskab! Der var ikke en af os som længre troede at de nogensinde vilde blive til hel virkelighed, og dog var vi saa forandrede gennem disse ideer at der var ikke en af os, der kunde tænke hvad han vilde været uden dem. Vi kunde være sikker paa at det vilde blive ligedan med fordringen paa sædelig ligestillelse, som Bjørnson har formet paa sin, andre paa sin maade, den vil forandre os, selv om vi ikke tror, at den nogensinde vil blive til virkelighed, den vil ætse og opløsende, trænge gennem alle de bestaaende forhold og forandre dem."*) — Det bedste botemiddel, en sundere opdragelse, mindre stillesidden, mere frihed og frisk luft om dagen, større følelse af ansvar ligeoverfor gutter og unge mænd, saa de boede i familierne og i familie-pensioner og ikke alene paa et værelse, det blev der slet ikke talt om; men uden at man skaffer disse sundere forhold for den opvoxende slægt, kan det vist lidet nytte at stille noget krav. Begreberne maa forandres, opdragelsen maa forandres, de to ting maa gaa haand i haand. Foruden fru Vullum talte fru Nielsen og frøken Kjelland, den sidste i samme retning som Olang Løchen i sin brochure om Blufærdighed og Renhed. Fru Nielsen har desuden i aviserne givet baade Aftenposten, Nissen og Garborg dygtige og kraftige tilsvær. Man er imidlertid endnu saa uvant til at damer optræder at fru N. har høstet adskillig utak ved siden af anerkjendelse. Garborg har ikke egentlig hævet sine aktier ved sin deltagelse i debatten. Det vakte en ubehagelig opsigt at han paa det første diskussions-

*) Fru Vullum er imidlertid ikke fri for ogsaa at ville sympathisere med bohæmen, saa hun ved siden af saadanne fine og sande ting som ovennævnte, ogsaa kom med mange udtalelser af tvivlsomt værd.

møde deltog med den kaadeste ungdom i den kaade applaus for Dr Nissen. Han tillyste da selv det andet møde, som han indledede med et foredrag til forklaring for "hvorfor vi klappede af Dr Nissen". Den hele forklaring gik da ud paa at det var saa deilig at høre at Dr Nissen endelig udtalte at der er forskjel paa mænd og kvinder. — Som om det ikke er dette vi har hørt til den grad, at mænd en dag bleve betragtet som sædelig ansvarløse og kvinder alene heftede for overholdelsen af det sjette bud. Det er jo netop denne ansvarløse opfatning hvori hos os Gengangere og En Hanske har skudt en bresche og som menneskeslægten nu ved hjælp af kvinde bevægelsen skulde se at arbeide sig udaf. Hr Garborg tog ogsaa legenden om den hellige Antonius til indtægt som en bohême-bog og den hellige Antonius som et eksempel *mod* afholdenhed. Som svar herpaa havde *Dagbladet* en artikel hvori den rette legende om den hellige Antonius fortælles med kommentar og belyst med et udmærket citat af Høffdings etik. Denne artikel var hel igjennem saa nobel og overbevisende at man faar haabe den alene vil gjøre ungdommen mere gavn end Nissens og Garborgs optraden kan gjøre skade, skjønt skaden vist for mange er alvorlig. Garborg har været anset for "vor fineste intelligents" og vor "bedste pen". Men han har ikke taalt at undvære den positive religion; til moral-religionen har han ikke sjælsstyrke nok. En simpel og smudsig fyr har nu vist sig at være "des pudels kern." — Man har fremholdt som en fordel ved slige diskussioner at mænd og kvinder fik tale sammen og lære hinanden bedre at kjende. Men "tale sammen" gjør man jo kun privat og skal man ved diskussion lære noget godt om hinanden, saa bør diskussionen i alt fald ikke indledes af saadanne folk som Garborg og Geierstam. — Deres korrespondent vil gribe leiligheden medens hun har pen i haand til at anbefale Clara Tschudis *Tre Nutidskvinder*, der er tre meget velskrevne og interessante biografier af fru Collett, fru Morgenstern og fru Guillaume Schack. I vor litteratur er biografier en saa stor sjeldenhed, at bogen ogsaa derved blir en acquisition. Fru Morgenstern blir saa ofte nævnt og er saa lidet kjendt at vist de fleste griber leiligheden til at læse en sammenhængende biografi. Denne er ogsaa fra forf. side den mest vellykkede af de tre og oplives med en livfuld skildring af frøken Tschudis første møde om hende med den bekjendte dame. Forf. standpunkt ligeover

for de tre størrelser hun skildrer er til partiskhed beundrende og anerkjendende, men skildringen blir ogsaa derved varm og fængslende. At skrive om fru Collett staar for deres korresp. som saa vanskeligt at hun beundrer baade fr. Tchudis mod og dygtighed. Der er mangler naturligvis, men der er ypperlige ting; citaterne er udmærket valgte og breve fra fru Collett til forf., som for første gaang trykkes her, er meget værdifulde.

M. S.

Qvinnans ställning under den romerska kejsaretiden.

Den forngrekiska uppfattningen, att qvinnan tillhörde utslutande hemmets krets, att det vore bäst, derest om henne intet sades, hvarken tadlande eller lofordande, var fullkomligt främmande för den under den romerska kejsartiden rådande seden. Dels var den romerska seden i många afseenden olik den grekiska, dels hade från den grekiska tiden till den romerska kejsartiden utvecklingen fortgått i en ganska betydlig grad.

Vi behöfva endast vända oss till historien, hvilken, hvad kejsartiden beträffar, har ganska mycket att förtälja om qvinnor. Det är för alla bekant, hvilken betydande roll t. ex. vissa kejsarinnor spelade. Vi behöfva ju blott tänka på Augusti maka Livia, hvilken med skäl eller oskäl, enligt min uppfattning med öfvervägande skäl, ett synnerligen stort inflytande på mannens politik tillräknades. Livias roll var, såsom historien visar, icke något undantagsförhållande. Helt naturligt manas vi deraf till en undersökning, hurudan den romerska qvinnans ställning var vid den ifrågavarande tiden och hvilka hennes förutsättningar voro för ett uppträdande i det offentliga lifvet.

Lifvet i den tidens romerska barnkammare var i sina hufvuddrag detsamma som i vår tids. Ömt omhuldad växte flickan upp, de olika faserna i hennes utveckling voro föremål för uppmärksamhet och omsorger, det hände, att barnkammarens smeknamn behölls för hela lifvet. Med boll och dockor roade man den lilla och med sagor, af hvilka flere

hade ungefär samma innehåll som de, hvilka fröjda vår tids barnasinnen. Så kom undervisningens tid. Att lära sig spinna och väfva tillhörde hvarje flicka. Vål kunde stigande yppighet och ett insmygande sedeförderfs inverknings framkalla ringakt för de husliga arbetena, men helt blef aldrig deras idkande utskjutet ur hemmen. Mången grafskrift från kejsarnes tid prisar en hädangången qvinna för hennes skicklighet i qvinlig slöjd. Kejsar Augustus bar ej gerna andra kläder än sådana, som voro väfda och sömmade af de qvinliga medlemmarna af hans familj. I litteratur och i konst undervisades flickan i skolan eller i hemmet, af modren eller af lärare. Hon fick göra bekantskap med skaldernas verk, hon fick lära sig måla, för att åt sin sömnad kunna gifva en konstnärlig prägel, att dansa, att spela på luta och andra instrument. Främst i de processioner, som till gudarnes heder förekommo, gingo sjungande flickor, hörande till de bästa familjerna.

Tidigare än hos oss slutade denna uppfostringens tid i fädernehemmet. När flickan hade fyllt tolf år, ansågs hon mogen till gifte. När kejsar Augustus ville på lagstiftningens väg afhjelpa den sig allt mera uppenbarade bristen i folkökning, bestämde han bland annat böter för den qvinna, som vid tjugoo års ålder ännu icke hade blifvit moder. Alltså måste seden hafva fordrat, att qvinnan åtminstone vid nitton års ålder var gift.

Då äktenskapen ingingos vid så tidig ålder, kan man svårligen tänka sig, att flickan dervid hade tillfälle att visa någon sjelfständighet i valet af make, hvilket för öfrigt hade stått illa samman med den snart sagdt gränslösa makt och myndighet, som den urgamla romerska seden tillerkände husefadern. Romarspråket har icke något ord, som motsvarar vårt uttryck 'fria', liksom det ej heller har något ord för 'brud', för att beteckna qvinnan vid hennes öfvergång från den jungfruliga ungdomen till makans ställning i lifvet. Giftermålet var en familjehandling. Mannen, hunnen till myndig ålder, gaf sin blifvande maka en ring af jern eller guld. Hon, som gafs till äkta af familjen, lemnade ingen ring i utbyte.

När tiden för brölloppet var inne, tog qvinnan afsked af barndomen genom att åt de gudomligheter, som hade skyddat denna, offra sina dockor och öfriga leksaker. Vid brölloppet bar hon på hufvudet en fyrkantig, baktill och vid si-

dorna nedhängande, eldfärgad duk. Slägtingar och vänner samlades till fest, det nyförmälda paret trädde till husets altare för att offra. I högtidlig procession, under flöjtspel och sång, gingo de till det nya hemmet, öfver hvars tröskel maken lyftes. I denna ceremoni gömde sig ett minne af en sed från längesedan framfarna dagar. Maken leddes i den gamla tiden till det nya hemmet först sedan aftonens stjärna hade uppstigit på himlen. Äfven denna sed hade blifvit småningom öfvergifven, men som minne af den buros alltid i bröllops-tåget brinnande facklor.

Den medgift, som hustruns familj lemnade, tillföll mannen, men hustruns förmögenhet var hennes uteslutande tillhörighet, hvilken hon sjelf lät sköta. Husfaderns myndighet hade under tidernas lopp blifvit minskad, den rika hustrun kunde lätt få tillfälle att spela en betydande roll. "Hvarföre jag icke vill gifta mig med en rik hustru? säger Martialis, jo, derföre att jag icke vill blifva min hustrus hustru."

Af de personhistoriska uppgifter, som vi kunna sammanleta ur den romerska kejsartidens litteratur, framgår, att det var ytterst vanligt, att äktenskapen knötos tidigt, i allmänhet före det tjugonde året. Detta måste i en högst väsentlig mon inverka på den gifta qvinnans förhållanden. En icke ringa del af den uppfostran, som utgör den nödvändiga förutsättningen för ett moget uppträdande, måste falla inom det nya hemmet, måste vinnas genom det nya livvets vexlande erfarenheter. Att ett sådant förhållande skulle medföra vådor är uppenbart. För somliga kunde visserligen detta verka välgörande för karaktärens utveckling, men för de flesta torde de tidiga giftena hafva medfört faran att låta de mötande yttre förhållandena och icke den mognade karaktären bestämma öfver livvets riktning. Den unga maken kom lätt i närmare förhållanden till andra personer än mannen, till personer, som öfver henne vunno ett otillbörligt inflytande. Sådana kunde finnas i det egna hemmet, till och med bland kretsen af slafvarne, sådana möttes, då under kejsartiden qvinnan rörde sig med så godt som oinskränkt frihet, utom hemmet. Den, som genom giftet trädde in i ett stort och ansedt hus, fann sig der stå som herskarinna öfver stora skaror, för hvilka hennes vilja, hennes nyck i otaliga fall var bestämmande, hon fann sig, derest hon egde någon begåfning, kroppens skönhet eller andliga företräden, lätt som medelpunkt i

en krets af beundrare, hvilkas hyllning ingalunda alltid var fri från sjelfviska och orena intressen. Dertill kom, att i tidens riktning fanns mycket, som var ondt, men, iklädt en behaglig form, verkade lockande och fångslande. På det litterära området fanns mycken dålighet, som kunde förpesta sinnena; jag vill här endast påminna om beskaffenheten af Ovidii skrifter. Äfven klagas öfver det besmittande inflytande, som utgick från den bildande konstens alster. Som myror eller bin, säger Ovidius, strömmade qvinnorna till skådespelen, icke blott för att se, utan ock för att blifva sedda. Der framför allt sökte man öfverglänsa hvarandra. Om en ödelagd förmögenhet ej längre medgaf ett yppigt lefnadssätt, hyrde man, för att med fördel kunna uppträda vid skådespelen, kläder och bärstol, kudde för hufvudet och tjenare. Och hvad var det som vid dessa tillfällen mötte blicken och fångslade sinnena? På teatern framställningar af den gröfsta sinnliga art, pantomimiska danser, afsedda att verka retande äfven på de mest förslappade sinnen, på amfiteatern blodiga strider och åskådarnes lidelser, hvilka, det ena som det andra, kunde borttaga besinningen, skapa likgiltighet för lidandet, väcka de djuriska anlagen. Att under sådana förhållanden den gifta qvinnan mången gång skulle gifva anledning till berättigadt klander, kunna vi lätt förstå. Sådant och i allmänhet klagomål öfver den rådande osedligheten uttalades under offentliga diskussioner i senaten, i för sedligheten ifrande tänkares skrifter, af de skalder, som skildrade sin tids seder, beklagande, någon gång prisande det inrotade förderfvet. Jag vill här anföra endast ett uttalande. Tacitus säger i sin märkliga skildring af Germanernas förhållanden och seder, i hvilket arbete han icke kunde underlåta att anställa jämförelser med det romerska väsendet: "hos Germanerna finnes ingen, som skrattar åt lasten, att förföra och att förföras anses ej af dem vara att följa med sin tid."

De talrika och mången gång tungt vägande vittnesmålen om den rådande osedligheten kunna visserligen icke jäfvas, men derföre att sedligt lefverne nästan aldrig af den tidens författare omtalas, få vi icke draga den slutsatsen, att detta alldeles försvunnit ur världen. Under de äldre tider, från hvilka de litterära alstren endast delvis blifvit bevarade och under hvilka man icke skref så mycket som nu, var det i allmänhet endast de mera framträdande, mera uppse-

endeväckande företeelserna, som blefvo i litteraturen omtalade; den i stillhet blomstrande dygden fanns det ingen anledning att tala om. Andra tidevarf, som ligga vårt närmare och därför äro mera i detalj kända, hafva och med skäl varit vanryktade för en osedlighet, som öppet och oblygt visade sig, men vi veta dock om dem, att vid sidan af styggelsen funnits ädel dygd.

Det är en egendomlig del af den romerska litteraturen, som låter oss blicka in i de husliga förhållanden, om hvilka historien ej hade anledning att tala och som ej heller ådrogo sig de stora författarnes uppmärksamhet — jag menar de inskrifter, som förekomma å ännu bevarade romerska grafvårdar. Några prof på dessa inskrifter, som tala om sedlig renhet, om öm kärlek och husliga dygder, förtjena att meddelas.

"Jag var Anicia Glycera. Om mitt lif har jag sagt nog: jag har bestått profvet, ty jag har behagat en god man, som lyft mig från lägsta ställning till högsta heder."

"Här ligger Amygone. Hon var god och skön, flitig att spinna, from, tuktig, kysk, huslig och hushållsaktig."

Väl finnes en grafskrift, i hvilken mannen säger om hustrun: "på hennes dödsdag har jag tackat gudar och menniskor", men det finnas många, som med ömmaste kärlek omtala den hädangångna.

"Här hvila benen af Urbilia, Primus' maka. Hon var mig mera än lifvet. Hon dog 23 år gammal, för de sina oändligt kär."

"Åt min dyraste maka, med hvilken jag utan klagan lefvat i aderton år. Af längtan efter henne har jag svurit, att aldrig äkta någon annan." — En enka anropar underjorden gudar, att de må tillåta hennes makes ande att besöka henne under nattens stunder. På grafstenen öfver en afliden hustru stå efter hennes namn orden "jag bidar min man". Ofta läser man i grafskrifterna: "aldrig har hon vållat mig smärta genom annat än sin död", "aldrig har hon kränkt mig, aldrig sagt ett ondt ord."

Någon gång äro inskrifterna längre.

"Kort, o vandrare, är mitt tal, statt stilla och läs det. En simpel grafsten täcker en skön qvinna. Claudia kallade henne hennes föräldrar. Med egen kärlek älskade hon sin egen man. Två söner födde hon, den ene lemnade hon efter sig på jorden, den andra gömde hon i jordens sköte. Väl

lade hon sina ord, ädel var hennes gång, hon skötte sitt hus och spann. Jag har slutat, gå.”

”Hvi skulle jag, säger en konsul å sin makas grafsten, omtala dina husliga dygder, kyskhet, underdånighet, vänlighet, eftergifvenhet, flit i yllearbeten, fromhet utan vidskepelse, undvikande af allt i ögonen fallande och öfverdrifvet i prydnader och drägt? Hvarföre tala om din kärlek till de dina, din tillgifvenhet för anförvanter, då du ärat min moder lika som dina egna föräldrar, för henne sört icke mindre än för dina egna anförvanter, då du öfver hufvud i otaliga ting varit de qvinnor lik, som hålla på qvinlig ära?”

”Då alla goda qvinnors lof plägar vara enkelt och sig likt, emedan de gåfvor de af naturen erhållit och genom egen omvårdnad bevarat, icke behöfva någon mångfald, och det gör till fylles, att alla visat sig värdiga af samma goda rykte, och emedan det för en qvinna är svårt att förvärfva ett nytt pris, då hennes lif är mindre underkastadt vexlingar, så måste de nödvändigt fara efter det för dem alla gemensamma, för att ej genom underlåtande af något af de rättfärdiga buden skämja allt det öfriga. Så mycket större pris har min käraste moder vunnit, som hon i blygsamhet, rättskaffenhet, kyskhet, lydnad, husligt arbete, omsorg och trohet varit alla andra rättskaffens qvinnor lik och ingalunda stått någon efter.”

Dessa senaste inskrifter visa oss, hvad Romarne förstodo med sann qvinlighet. Under kejsartiden var emellertid qvinnan, särskildt den, som hörde till de högre stånden, ingalunda med sin verksamhet inskränkt till det egna hemmet, men den verksamhet hon utom detta öfvade betraktades tydligen som något, hvilket låg vid sidan af hennes qvinlighet, likvisst utan att nödvändigt på denna gör ett intrång.

Såsom redan blifvit nämndt, gjorde den romerska kejsartidens qvinna redan vid en tidig ålder bekantskap med litteraturen och det var vanligt, att hon äfven sedermera syselsatte sig med denna. Det finnes otaliga bevis för qvinnornas intresse för den sköna litteraturen, för filosofi och andra vetenskaper. Mången författare tillegnade dem sina verk och hyllade deras intelligens. Qvinnor funnos, som egnade sig med flit åt studier, men de lära icke alltid hafva varit behagliga. ”Knappt hafva sådana qvinnor, klagat skalden Juvenalis, tagit plats vid ett middagsbord, förrän de börja ett

estetiskt samtal om Virgilius och Homerus och diskutera deras ömsesidiga företräden, så utan uppehåll brusar deras ordflöde, att ingen annan kommer till orden, det är som sloge man på metallbäcken och bjällror. Lika olidligt är det när de duka fram sin lärdom i öfrigt, komma fram med citat ur längesedan förgätna böcker, hvilka deras män icke känna, och när de studerat den gramatikaliska läroboken, för att rätta sina väninnors uttryck och rida upp på de fel, som männen begå. Det är, så slutar han, icke nödvändigt, att en qvinna har hela konversationslexikonet i hufvudet, och det kan mycket väl gå för sig, att en bok innehåller något, som hon icke begriper.”

Qvinnor funnos äfven, som egnade sig åt författareverksamhet. Åt somliga af dem skänker samtiden ett rikt lof. Det lilla af de qvinliga författarnes arbeten, som åt oss bevarats, är af obetydligt värde. Qvinliga författare voro tidtals väl sedda vid det kejsrerliga hofvet. När kejsar Hadrianus och hans gemål Sabina år 130 besökte Egypten, befunno sig i deras följe tvänne damer, som i Memnonstoden läto pryddigt innejsla verser de författat. Öfver den ena af dessa damer restes en staty i Rom och i dennas inskrift skildras hon som utmärkt i hvarje dygd, i sedesamhet och vishet. Större betydelse synes böra tilldelas de qvinnor, som på grund af rik begåfning och odlad smak blefvo medelpunkten i en krets af litterära personer. Hedern af en sådan ställning tillkommer, bland andra, kejsarinnan Julia Domna, Septimii Severi gemål.

I de religiösa rörelser, som under kejsartiden genomgingo det romerska riket, togo qvinnor en ganska liflig del. När kristendomen började predikas i Rom, vann den tidigt bekännarinor äfven inom de högsta kretsarna. Undersökningarna i Roms katakomber hafva lemnat fullgiltiga vittnesbörd derom. Af många namn vill jag icke nämna mera än ett, den heliga Cecilias.

Den politiska roll, som mången qvinna spelade, lemna jag här oomtalad: historien innehåller berättelsen derom. Men deremot vill jag icke underlåta att här anföra exempel på qvinnor, som utan att utöfva något inflytande på verldshändelsernas gång, gjort sig värda alla kommande tidens beundran genom uppoffrande kärlek och ett mod, som trotsat döden. Huru mången var det ej som under tider af tyranniskt

godtycke följde maken eller fadern i landsflyktens elände eller i döden?

Mot kejsar Claudius hade en sammansvärjning ingåtts i Illyrien år 42 e. Chr. Ledaren af densamma hette Scribonianus, en af de sammansvurne Caecina Paetus. Den förre dödades, den senare fördes fängslad till Rom. Hans maka Arria bönföll att få vara sin man följaktig; en man af hans rang kunde man icke förmena att hafva en slaf med sig, hon ville göra slafvens tjenst. Då tillstånd härtill vägrades, gick hon ombord på en liten farkost och, trotsande det Adriatiska hafvets faror, följde hon skeppet efter. Hon ville ej veta af annat än att dela mannens öde. Hennes måg sökte förmå henne att skona sig sjelf; "vill du, frågade han, att din dotter skall dö med mig, ifall jag måste dö?" Hon svarade: "har hon lefvat så länge och i sådan enighet med dig som jag med Paetus, ja." När till sist mannen tvekade att gifva sig döden hellre än att dödas, tryckte hon dolken i sitt eget bröst och räckte den derpå åt mannen med orden: "det gör icke ondt, Paetus."

Den yngre Plinius, som i sina bref berättat detta och månget annat drag af qvinlig själshöghet, finner Arria ännu mera beundransvärd, när på en gång mannen och sonen hade sjuknat och den senare dött. För att icke mannens lif skulle riskeras genom en häftig sinnesrörelse, höll hon för honom sonens död hemlig. Vilde smärtan blifva henne öfvermäktig, smög hon sig undan för att i ensamhet gråta ut. När det var gjordt, vände hon åter till mannens sjukläger, i anletet stilla, med torra ögon.

Arrias dotter ville, trogen det föredöme modern gifvit, vid ett senare tillfälle följa sin man i döden, men lät sig af hans böner bevekas att lefva för att vara sin dotters stöd. Och denna dotter, som prisas för älskvärdhet och behag, följde sin make tvänne gånger i landsflykt, och sedan mannen till sist blifvit afrättad, visade hon för hans minne utan fruktan en sådan kärlek, att hon till straff beröfvades all sin egendom och jagades ut i ny landsflykt.

Jag har velat i korthet gifva en öfverblick af de resultat rörande qvinnans ställning under Roms kejsartid, till hvilka forskningen kommit. Jag finner det ej nödigt att till denna framställning af ämnet anknyta några betraktelser, några jäm-

förelser med andra tiders, med våra egna förhållanden eller att ur det som blifvit berättadt draga fram några lärdomar, som kunde vara till nytta för det nuvarande släktet. Att göra detta öfverlåter jag åt läsarinorna sjelfva.

Hans Hildebrand.

Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden:

Om "Hemstudier" *).

af

Ellen Fries.

III.

I Ridrarholmskyrkans tak fanns fordom en inskrift från medeltiden, i hvilken uppräknas det svenska folkets förnämsta odygder, och bland dessa nämnes äfven en oförståndig svaghet för allt utländskt. Ingen torde neka, att nutidens svenskar ärft denna odygd. Det är dock ett trösterikt ordspråk, som lyder sålunda: "Det är intet ondt, som ej har något godt med sig." Det är ju tvifvelsutan en stor fördel att ej hindras af nationella fördomar och vanor, då det gäller att uppskatta och tillegna sig det verkligt goda, som främmande folk kunna lära oss. Svagheten för det utländska behöfver ej alltid vara oförståndig, om också det måste erkännas, att det är lättare taga efter ett fåfängligt mod än en god sedvänja.

Det är i förlitande på denna svenska benägenhet för det främmande och tro på det utländskas förträfflighet, som vi hoppas, att våra läsare skola finna intresse i en kortfattad redogörelse för den omfattning och betydelse "hemstudierna" hafva i utlandet. Mätte den hos några kunna väcka eller öka intresset för detta studiesätts användande äfven i vårt land! Den gamla svenska odygden skulle då visa sig vara en dygd.

Det är i Amerika, de nya ideernas land, som hemstudierna synas först hafva uppstått, och det är säkerligen det land, der

*) Forts. af en uppsats, behandlande: I "Hvad som menas med hemstudier, II Deras nytta", i Dagnys Aug.—Sept. häfte 1886, till hvilket vi hänvisa. En långvarig sjukdom har fördröjt utgifvandet af nedanstående uppsats.

detta studiesätt fått sin största utbredning. Det äldsta sällskapet för hemstudier, hvars stadgar kommit till vår kännedom, är "Society to encourage Studies at home", i New York, stiftadt 1872. Det har satt såsom sitt mål: "*Att vänja unga kvinnor vid att använda någon ringa del af dagen till systematisk och grundlig läsning.*" Inga examina åsyftas, inga bestämda kurser eller kunskapsmått fordras. Man endast uppsätter läroplaner, gifver råd, rättelser och upplysningar. Slutligen hålles hvarje år ett möte, då årsberättelsen uppläses tillika med de bästa af de under året inlemnade uppsatserna. Undervisningen skötes uteslutande af lärarinnor, dock sällan af lärarinnor till yrket, utan af fruar eller fröknar, som för att göra sina egna studier fruktbringande erbjuda sig att utan ersättning sköta skriftväxlingen hvar och en med ett par lärjungar. I hvarje ämne finnes en öfverlärarinna, genom hvilkens hand alla anmärkningar och inlemnade skrifningar böra gå och som fördelar lärjungarne på det lämpligaste sättet bland lärarinnorna. Numa äro icke få bland lärarinnorna f. d. lärjungar. Ett bibliotek, hvars böcker lärjungarne ha rätt begagna, är upprättadt, och räknade redan för ett par år sedan öfver 1500 volumer. Fotografier och planschverk, äfvensom lådor med naturaliesamlingar tillhöra likaledes föreningen och sändas till de lärjungar, som behöfva desamma. I alla olika grenar af det mänskliga vetandet uppsätts studiekurser och meddelas undervisning. I allmänhet drifvas inga djupare studier af lärjungarne, utan man tyckes i allmänhet läsa element af de ämnen, som under skoltiden af ett eller annat skäl försumrats. Undantag härför finnas likväl. Då lärarinnorna ej äro aflönade, endast sekreteraren och bibliotekarien hafva lön, så är afgiften endast 8 kr. under läsåret från okt. till juni. Lärjungen har för denna afgift rätt att läsa så många ämnen som hälst. Enligt den sista redogörelsen, som varit oss tillgänglig, finner man, att under arbetsåret 1883—84 hade undervisning meddelats 672 lärjungar, deribland 320 nyinskrifna. De fleste hade arbetat ordentligt under hela året, endast 85 hade utaf olika skäl upphört att insända sina redogörelser hvar fjortonde dag. En tredjedel hade *samvetsgrant* fullföljt alla sina åligganden. Samma år voro anställda 201 lärarinnor, således 3 lärjungar på hvar lärarinna. Oaktadt lärarinnorna ej äro aflönade, utföra de sina pligter med stor noggrannhet, hvilket tyder på en äkta anglosachsisk offervillighet och pligtkänsla.

Lärjungarne voro från hela Norra Amerika, ett ej obetydligt antal från långt aflägsna trakter, många gifta och äldre, flere utan alla förstudier, ingen under 17 år. Alla synas varit nöjda med den undervisning de erhöilo. En f. d. lärjunge hade skrivit till sekreteraren: "Hvad skulle hela mitt lif varit, om jag ej fått denna hjälp till hemstudier, som sällskapet gifvit mig."

Men detta sällskap är på långt när ej det enda i Amerika, liksom det möjligtvis ej är det äldsta. Ett sällskap finnes, som har till speciel uppgift att underlätta unga lärares och lärarinnors fortsatta studier. Detta sällskap har naturligtvis stora fordringar på lärarkrafterna och upptager ganska höga afgifter för sin undervisning, som dock anses vara af stor nytta för dem som begagna sig däraf, hvilket sker hufvudsakligen under ferierna. — Flere föreningar i Amerika hafva konstituerat sig såsom läsecirklar, men med fordran på och kontroll öfver att böckerna verkligen läsas. De vilja vara ett moraliskt stöd för den läsande allmänheten och verka för att en allvarlig läsning ej skall utträngas af tidnings- och romanläsningen.

En annan anordning af skriftlig undervisning i Amerika användes af den s. k. "Chautauqua Literary and Scientific Circle", som utgått ifrån läroverket Chautauqua College, beläget vid den för sin naturskönhet berömda Chautauquasjön och känt för sina egendomliga anordningar. Der finnas nämligen afbildningar i förminskad skala af alla den gamla verdens märkvärdigheter. Den nya verdens unga folk vill liksom handgripligt tydliggöra för sin ungdom, att den är arftagare af den gamla asiatisk-europeiska civilisationen. I Chautauqua finna vi Jerusalems tempel och Acropolis, m. fl. märkliga byggnader, berömda handskrifter, taflor, byster o. d., allt i efterbildningar. Man kan till och med i den s. k. Palistenas park få se Döda hafvet, Jordan och sjön Genesareth. I detta nämnda "college" kan man vara korresponderande medlem. Man följer då kurserna och erhåller frågor, som besvaras skriftligen. En gång om året inbjudas alla de korresponderande medlemmarne af sällskapet till sjelfva Chautauqua, och från alla unionens kanter strömma folk af alla klasser dit för att åhöra föredrag och äfven — roa sig. Det hela har dock en viss religiös anstrykning och förefaller ytterst amerikanskt. Cirkeln bildades år 1878 och räknade 1885

60,000 medlemmar, af hvilka dock på långt när ej alla verkligen synas följa collegets verksamhet.

Men idén om en skriftlig undervisning har äfven samtidigt uppstått i *Stor-Brittanien* och der erhållit en ej obetydlig utbredning.

I sjutton år har Newnham College i Cambridge meddelat skriftlig undervisning. Ändamålet med undervisningen är, enligt programmet, att underhjelpa studierna på egen hand för unga qvinnor, hvilka ej äro i tillfälle att erhålla muntlig undervisning, samt att förbereda till vissa examina. Undervisningen gifves genom bokråd, genom att sända frågor som besvaras, svaren rättas och återsändas med tillägg, om så fordras, slutligen genom att besvara af lärjungen insända frågor. Afgiften är för hvarje årlig kurs omkring 75 kr., samt 5 kr. i inträdesavgift. Nyttan af dessa kurser anses vara så stor, att lärjungeantalet årligen ökas trots de höga afgifterna. Lärarne och lärarinnorna äro här aflönade och oftast graduerade. Ett bibliotek står till lärjungarnes förfogande.

I Edinburgh finnes sedan flere år tillbaka ett berömdt högre läroverk för flickor i *St. Georges Hall*. På försök lät man der sedan 1878 unga flickor skriftligt följa med undervisningen i de högre klasserna. Det visade sig, att vid de slutliga examina dessa flickor, som under ett par år *endast* haft *skriftlig undervisning*, kunde fullt ut mäta sig med dem, som åtnjutit muntlig undervisning. Naturligt var, att de korresponderande lärjungarnes antal ökades. Det visade sig, att man kunde taga en examen motsvarande ungefär vår studentexamen, utan att under årtal bekosta ett dyrt vistande i en större stad, och hvem ville ej begagna sig häraf?

De korresponderande lärjungarne vid *St. Georges Hall* följa den muntliga undervisningen steg för steg. Hvar 14:de dag insändas skriftliga redogörelser, som noga rättas. Lärarne begagna öfvertryck till sina frågor, och man tyckes följa med utvecklad metodik en noga utstakad plan. Det personliga inflytandet, som kan göra sig gällande äfven vid skriftlig undervisning, tyckes ej finnas här. Undervisningen afser visserligen en examen, men det är dock många, som begagna sig af densamma endast för att utveckla sina kunskaper. Lärjungarne äro från 14 år och ända till 20 och derut öfver. Boklån gifvas mot ersättning. Afgiften växlar, beroende af kursernas antal, från 18 till 100 kr. Arbetsåret

1882—83 voro der 707 korresponderande lärjungar och 143, som erhöilo muntlig undervisning.

Äfven i Glasgow finnas hemstudieinstitut samt äfven på andra ställen i Stor-Brittanien. Det sagda må dock vara nog för att visa, huru de folk, som framför alla andra ega namn om sig att vara *praktiska* med fördel begagna en undervisningsmetod, som här i Sverige ofta kännetecknas såsom omöjlig och opraktisk.

I *Frankrike*, der man ser sig om efter alla utvägar att höja den qvinliga bildningen, har man följt Englands föredöme. Ett institut har bildats i Paris af M:e Garnier-Gentilhomme under en komité af Paris' mera framstående lärarekrafter. St. Georges Hall synes varit mönstret. Man följer i de flesta fall statens program för flickskolornas högsta klasser.

I *Tyskland* slutligen har man äfven grundlagt dylika institut. De äro dock af ung dato, och man kan ej der ännu tala om resultat och utvecklade metodik. Det är att beklaga, ty vore saken väl pröfvad och erkänd i Tyskland, då vore den förträfflig äfven i Sverige och skulle ej här finna något motstånd. Tyskland är dock sent så snart det gäller reformer och åtgärder egnade att höja qvinnans bildning och vidga hennes verksamhetsföretag. Häruti, mer än i någon pedagogisk motvilja torde man söka orsaken till att hemstudieidén ej ännu vunnit någon större anslutning i Tyskland. Fördelaktiga omdömen om densamma hafva likväl varit synliga i den tyska pressen.

Efter denna öfverblick af hemstudiernas utveckling i utlandet, vilja vi i nästa häfte kasta en jemförande blick på de åtgärder, som af Fredrika-Bremer-Förbundet vidtagits och ännu återstå att vidtaga för att främja hemstudierna i vårt land.

Forts.

Fru S. Whitlocks stipendium.

Såsom förut är nämnt hade vid ansökningstidens utgång 14 sökande anmält sig, och har nu bland dessa till stipendiat utsetts fröken Vilhelmina Ohlson, lärarinna i Malmö och studerande vid Lunds universitet.

Meddelande från Utskottet för granskning af barn- och ungdomslitteratur.

I likhet med föregående år skänktes äfven 1887 under tiden närmast före jul af hrr bokförläggare i Stockholm till Fredrika-Bremer-Förbundet ett betydligt antal böcker af den till julen utkommande barn- och ungdomslitteraturen. Den af förbundet tillsatta granskningskomitén tog kännedom om böckernas innehåll.

Skriftliga omdömen om böckernas innehåll äro tillgängliga på byrån. Under veckan före jul anordnades en utställning af såväl äldre som nyare böcker, passande till läsning för barn och ungdom, och åt de besökande meddelades råd för uppköp. De besökandes antal var denna gång vida större än något föregående år.

Notiser.

I Harpers Bazar läses:

Ett företag, som blifvit satt i gång i ett par af våra stora städer, borde lätt kunna vinna efterföljd äfven i alla mindre samhällen, till fromma för flere af deras invånare och till oberäknelig lättnad för mången husmoder. Vi mena nämligen en bod eller ett kontor för kläders lagning. Hvilken qvinna som hälst kan lätt med några skickliga medhjelparinnor öppna en sådan affär, och dit skulle den uttröttade husmodern kunna få sända till lagning sådana persedlar, hvilkas istånd-sättande förekomma henne nära nog lika ansträngande som en bergsbestigning; afgiften kunde ju vara mycket lindrig. En sådan byrå för lagning vore en välgerning för den qvinna, som har andra värf att utföra än lappning och lagning, men af hvilken de qvinliga åliggandenas dagliga små omsorger kräfva oeftergiftlig uppfyllelse; hon blefve härigenom i stånd att fullgöra alla sina pligter och ändock till större gagn använda sin egen tid. Och skulle icke denna sak vara till lika stor nytta för den ensamma ungarken, hvilken, i saknad af hvarje annan qvinlig tillsyn än sin tvätterskas, icke har någon, som ser efter rispor, luckor och fläckar och en mängd andra små fel och brister på de olika klädesplaggen, och hvilken just till följd deraf nöter ut sina kläder dubbelt så fort som den gifte mannen eller den hemmavarande sonen eller brodern? Ja äfven för dem, som icke hafva någon personlig nytta af en sådan affär, är dess blotta tillvaro af värde, i det att deraf framgår, huru hastigt ett arbete nu för tiden sättes i system och ledes in i derför tjenliga kanaler.

Ur "Die höhere Mädchenschule und ihre Bestimmung",
af R. Appelius, meddelas:

På föranstaltande af några för det uppväxande qvinliga slägtets väl varmt intresserade mödrar och ogifta kvinnor i Berlin är en petition med ungefär följande innehåll inlemnad till preussiska undervisningsministern. Öfver arten af den unga flickans bildning i den högre flickskolan anföres allmänt klagomål, i det att den samma mestadels blott gifver ytliga kunskaper, förmår icke nog förmedla sjelfständigt tänkande, men väl en snabb kritik, och utvecklar ingalunda den sanna, äkta qvinligheten; mer eller mindre omedvetet uppfostras de unga flickorna till angenäma, men osjelfständiga ledsagarinnor åt männen, under det att de hafva lika rätt som de senare att blifva utbildade för sin egen skuld och i enlighet med sin egen natur, till sjelfständigt tänkande menniskor med djup och verklig karaktärs- och själs-odling. Orsaken till detta missförhållande tillskrifves den omständigheten, att åtminstone i de allmänna högre skolorna en mycket ringa del af den företrädesvis uppfostrande undervisningen är anförtrödd åt lärarinnor, utan vanligen endast åt lärare. Dessa kunna icke rätt förstå egendomligheterna i den qvinliga karaktären och gifva till följd deraf, ofta nog mot sin vilja, den unga flickans innersta lif en falsk riktning, och mången gång kan hon sålunda genom brist på qvinligt inflytande under de viktigaste utvecklingsåren endast i ringa mon motsvara och uppfylla de kommande pligterna som maka och moder. En snar ändring härvidlag är derföre af nöden och framställes såsom den första fordran, *att i de mellersta och öfre klasserna af de allmänna högre flickskolorna undervisningen i flere ämnen, framför allt i religion och tyska språket, öfverlemnas åt qvinliga lärarekrafter.* Men erkännes nödvändigheten häraf, blir följden, att staten bör anskaffa åt kvinnorna egna bildningsanstalter och icke blott tillägga några fortsättningsklasser till de bestående lärarinneseminarierna; den unga kvinnan skulle härigenom sättas i tillfälle att genom egna, sjelfständiga studier förskaffa sig en grundlig, vetenskaplig bildning, som likstälde henne med de akademiskt bildade lärarne. En treårig kurs börjad efter det tjugonde året skulle säkert befordra detta mål. Det andra förslaget går till följd deraf ut på, *att staten må inrätta anstalter för utbildande af vetenskapligt kunniga lärarinnor för de högre flickskolorna.*

Hänvisning till märkligare tidningsartiklar:

Aftonbladet:

- N:o 267. De amerikanska folkskolorna.
,, ,, Verdis requiem.
,, 270. *Dygve*. Människor på auktion.
,, 277. Jenny Linds minne.
,, 278. Undervisning i matlagning i våra folkskolor.
,, 279. Två statskalendrar 1787—1887.
,, 280. *J. A. R—m.* Carl Snoilskys nya diktsamling.
,, 296. *J. A. R—m.* Svenska akademien.
,, 297. Från Svenska akademiens högtidsdag.
,, 301, 302. *Henrik Jäger*. Ett besök hos Henrik Ibsen.
,, 302. Ekonomiska komiténs uttalande för en reform i undervisningsväsendet.
,, 303. "Fången i Vatikanen". Ett femtioårsjubileum.
,, 304. Tretusen finnar i Värmland.

Stockholms Dagblad:

- N:o 304, 333. Thomas Edison.
,, 312. Prins Napoleons försvarsskrift för Napoleon I.
,, ,, Literärt. Islandsfiskare af *Pierre Loti*.
,, 316. Hvad skola vi göra med våra döttrar?
,, 317. Björnsöns föredrag i Köpenhamn.
,, ,, Nationalekonomiska föreningen.
,, 319. Ett sammanträffande med Jenny Lind.
,, ,, Literärt. Folklied och småberättelser af *Ernst Ahlgren*.
,, 326. *A. H—ld.* Jules Grévy.
,, ,, 353. *E. de Pressensé*. Frankrike 1887.
,, ,, Literärt. Vid Juletid af *C. D. af Wirsén*.
,, ,, Dikter af *Carl Snoilsky*.
,, 330. Praktiskt arbete åt skolungdomen.
,, 332. *J. Göransson*. Genom hvilka hemarbeten kan qvinnan göra sig nyttig i Röda korsets tjänst?
,, 333. Offentliga diskussioner i sedlighetsfrågan.

Till den **pristäflan**, som af Fredrika-Bremer-Förbundet anordnats för utredning af frågan "om den qvinnliga ungdomens husliga uppfostran" hafva 4 täflings skrifter inlemnats, och hafva prisdomarne bland dem tillerkänt priset åt den skrift som har till motto "Qvinnans uppgift för hemmet — hennes angelägnaste omsorg", hvilken skrift vid namnsedelns öppnande befans vara författad af **Doktorinnan Hedvig Haglund, Norrköping**.

Anmälan.

Den stora och glädjande framgång Dagny rönt under första åren af sin tillvaro manar att låta henne fortgå i samma riktning och efter samma program. Dagny skall således äfven under 1888 verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål, en sund och lugn utveckling af arbetet på qvinnans höjande, och vill hon därjemte söka afvärja eller varna för de missriktningar, som hota att föra qvinnofrågan på villospår. Dagny vill äfven meddela literära uppsatser, kortare berättelser m. m.

Dagny utkommer med 1 å 2 tryckark för hvarje månad och skall tills vidare utgifvas under ledning af S. L—d Adlersparre biträdd af en redaktionskomité.

För följande häften hafva utlofvats: **Minnesteckning öfver Agnes Hamilton f. Geijer och utdrag ur hennes bref af Ernst Beckman, Qvinnouppfostran och nervositet af Seved Ribbing, Literär kritik af prof. Lidforss, Minnesteckningar öfver Jenny Lind och Ema Rappe, Qvinnouppfostran och hemlif i Frankrike under feodaltiden m. m.** Vidare har Dagny att vänta bidrag af Ernst Ahlgren, Ellen Fries, Uffe, Nils Erdmann m. fl.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet . . . kr. 2,50

För icke medlemmar " 4,00

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 19 Lilla Vattugatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Då priset sålunda är satt så ytterst lågt i syfte att göra Dagny tillgänglig i så mycket vidare kretsar, påräknar hon, att hennes vänner måtte kraftigt verka för hennes ytterligare spridning. Den, som till byrån insänder antingen 24 kr. i prenumerationsmedel eller bevis att enahanda belopp erlagts vid postanstalt, som pren. å 6 ex. af Dagny, erhåller själf 5 kr.

Å förbundets byrå hafva under december månad anmält sig

Arbetsgifvare: för erhållande af lärarinnor 6, lektioner 1, skrifbiträde 1, biträde i slöjd 1, biträde i hem 1, s:a 10.

Arbetssökande: lärarinnor 13, lektionsgifvare 5, kon-tors- och skrifbiträden 2, biträden i hem 3, s:a 23.